

Amaliy mashg'ulot №2.

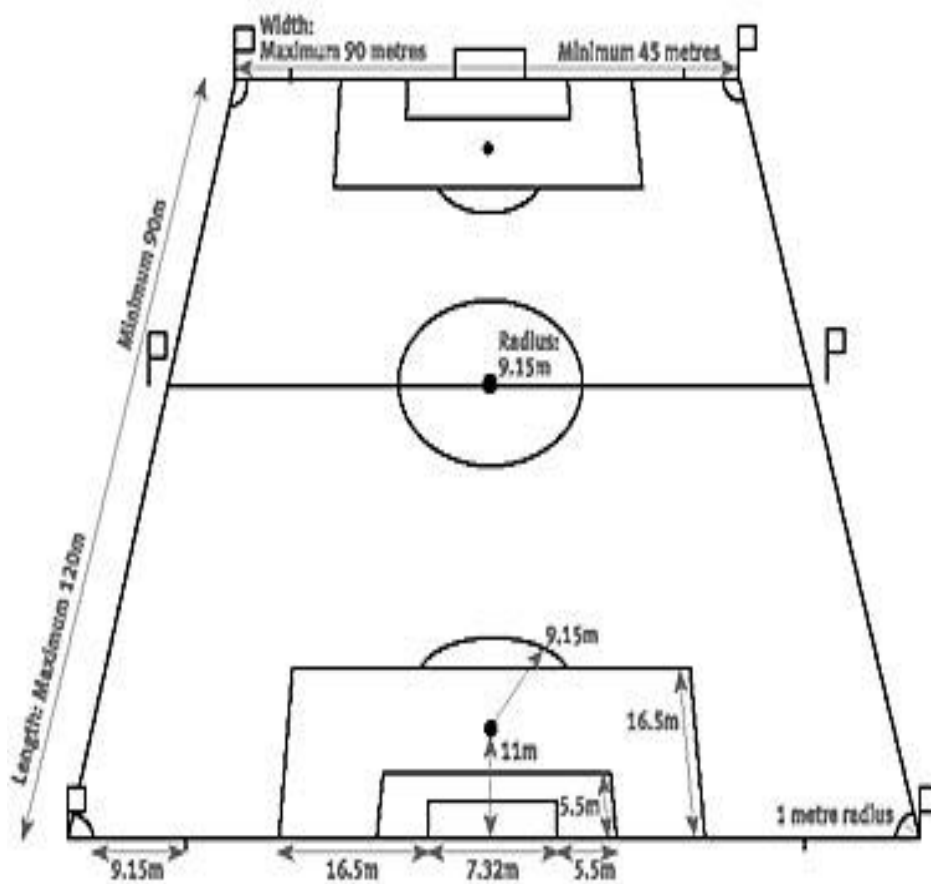
Mavzu: Futbol va gandbol maydonlari.

Futbol maydoni – bu yon chiziqlar va darvoza chiziqlari bilan chegaralangan va butun perimetr bo'yicha havfsizlik zonalari bilan o'ralgan, har qanday predmetlardan holi, tekis to'g'ri to'rtburchak maydon.

Futbol o'yini uchun maydon uzunligi 90 dan 120m.gacha va eni 45 dan 90m.gacha bo'lgan to'g'ri to'rtburchakni nazarda tutadi. Xalqaro o'yinlar uchun maydonning uzunligi 100 dan 110m.gacha va eni 64 dan 75m.gacha (optimal o'lcham 69x104m) bo'lishi kerak. Maydon uzunligi doim enidan katta bo'lishi lozim. Maydon har qanday begona predmetlardan holi bo'lishi kerak. Bitta majmuada bir nechta futbol maydonlari mavjud bo'lganda ulardan yarimiga 98x64m o'lchamga ruxsat beriladi. Qoida bo'yicha, bunday o'lchamlarni kichik aholi punktlari, qishloq joylarida va aholi yashaydigan tumanlarda joylashgan futbol maydonlari (sonidan qat'iy nazar) uchun qabul qilish imkoniyatini kamaytirmasdan qabul qilinishi lozim. Istisno tarzida zich uchastkalarda qurilishda vujudga kelgan sharoitlardan kelib chiqib, o'yin maydonining 50x75m.gacha kichiklashtirilgan

o'lchamlari (soddalashtirilgan qoidalar bilan o'yinlar uchun), 10-14 yoshli bolalar uchun esa 40x60m.gacha ruxsat beriladi.

Futbol maydoni

O'yin maydonidan tashqarida (uning o'lchamlaridan qat'iy nazar) har qanday predmetlardan holi bo'lgan erkin zonalar (darvoza chiziqlari va yon chiziqlarga parallel yo'l-yo'l chiziqlar); darvoza chiziqlar ortida zonalarining eni – 4-8m, yon chiziqlar yonidan – 2-4m nazarda tutilishi kerak. Uzun tomonlar bilan yonma-yon joylashgan o'yinlar uchun maydonlar orasidagi erkin zonalar kengligi 2m.dan kam bo'lmasligi qabul qilingan. Maydonlarni yonma-yon joylashuvida uning chetlariga darvoza chizig'idan 4m.dan yaqin bo'lmagan masofada o'rnatiladigan, to'pni tutib qolish uchun qurilmalar nazarda tutilishi lozim. sport yadrosi tarkibiga kiruvchi maydonlarda erkin zona enini yugurish yo'laklarining ichki yoyini (brovka) qisqartirilishiga ruxsat beriladi.

Futbol maydonini iloji boricha meridian bo'yicha mo'ljallash maqsadga muvofiq.

Futbol maydonini belgilovchi chiziqlari eni 0,12m.dan ko'p emas; chiziqlar eni o'yinlar uchun maydon o'lchamiga kirib ketadi.

Maydonni chegaralovchi uzun chiziqlarni yon chiziqlar, qalta chiziqlarni – darvoza chiziqlari deb ataladi. Maydonga ko'ndalang maydon markazini anglatuvchi belgi qo'yiladigan o'rta chiziq o'tkaziladi. Maydon markazidan radiusi 9,15m aylana o'tkaziladi. Maydon burchaklariga 1,5m.dan kalta bo'lmagan yuqori qismi o'tkirlanmagan dasta bilan bayroqlar o'rnatiladi. Bundan tashqari, bayroqlar yon chiziqlardan 1m masofada o'rta chiziqlarga qarshi maydonning har tomoniga o'rnatilishi mumkin.

Darvoza chiziqlari nuqtasidan maydon ichiga darvoza chiziqlariga perpendikulyar uzunligi 5,5m ikkita chiziq o'tkaziladi. Ularning oxiri darvozaga parallel chiziqlar bilan birlashtiriladi. SHu chiziqlar va darvoza chizig'i bilan chegaralangan maydon darvoza maydoni deb ataladi. SHunday qilib, darvoza maydoni o'lchamlari – 18,32m va 5,5m. Darvoza chiziqlari nuqtasidan 16,5m darvozaning ikkala ustuni ichik tomonidan darvoza maydoniga perpendikulyar maydon ichiga ikkita uzunligi 16,5m chiziqlar o'tkaziladi. Ularning oxiri darvoza maydoniga parallel chiziqlar bilan birlashtiriladi. SHu chiziqlar va darvoza chiziqlari bilan hosil bo'lgan maydon jarima maydoni deb ataladi va uning o'lchamlari 40,32m.ga 16,5m.ni tashkil qiladi.

Har bir jarima maydonida darvoza o'rtasi qarshisida darvoza chizig'idan 11m masofada 11 metrlik zarbani bajarish uchun belgi qo'yiladi. SHu nuqtadan maydon tashqarisida 9,15m radiusli yoy o'tkaziladi.

Maydonning har bir burchagidan uning ichiga burchak sektorini hosil qiluvchi radiusi 1m yoy o'tkaziladi. YOn chiziqlar va darvoza chiziqlari yonida burchak sektorlari chegarasidan 9,15m masofada burchak zarbasini amalga oshirishda o'yinchilar joylashgan masofani aniqlash uchun qo'llaniladigan belgi

qo'yiladi (ularga to'g'ri burchak ostida tutashuvchi chiziqlarning tashqi tomonlari bilan).

Futbol maydoni jixozlariga darvozalar kiradi. Ular darvoza chiziqlariga o'rnatiladi. Darvozalar burchak qanotlardan teng masofada (bir-biridan ichki o'lcham bo'yicha 7,32m) joylashgan ikkita vertikal ustunlar va pastki qismlari tuproqdan 2,44m baland turuvchi gorizontaal to'sinlardan tashkil topgan. Ko'ndalang kesimda ustunlar va to'sinlar ikkala o'lchamlar bo'yicha 12sm.dan oshmasligi kerak, lekin eni bir hil bo'lishi lozim. Darvoza ustunlari va to'sinlari yog'ochdan, metall dan yoki boshqa me'yorlarga muvofiq ruxsat berilgan materiallardan tayyorlanishi va ko'ndalang kesimda ellips yoki aylana shaklda va oq rangda bo'lishi kerak.

Ustunlar, to'sin va darvoza orqasida erga to'r o'rnatiladi. U darvoza bonga halal bemasligi uchun yaxshilab maxkamlanishi lozim. To'rlar kanopdan, kaprondan, neylondan va hokazolardan tayyorlanadi.

Xalqaro darajadagi futbol maydoni – ko'p qatlamli murakkab inshoot. Futbol maydoni quyidagi qismlardan tashkil topgan:

- Maysali gazon;
- Qum va mayda toshlardan (shebin) taglik;

- Isitish quvirlari;
- Drenaj quvurlari.

Hozirgi vaqtda dunyoda pol ko‘rinishidagi uchta qoplama mavjud: tabiiy, sun‘iy va aralash. Tabiiy gazon, tuproq qismi va urug‘li maysalar yoki tayyor chim qismini o‘z ichiga oladi. Sun‘iy gazon sun‘iy maysadan va to‘ldiruvchilardan tashkil topgan. to‘ldiruvchilar, o‘z navbatida yuvilgan daryo qumi va rezinali uvoqlar yoki granulalarning ma‘lum proporsiyasidan tashkil topgan. Aralash (Kombinirovanniy) gazonlar tabiiy va sun‘iy qoplamalarning aralashmasidir. Bazoviy tabiiy gazon sintetik ip bilan tikiladi bu o‘z navbatida sintetik tolalar bilan ildiz tizimlarni o‘ralib ketishi hisobiga yuklamalar va eroziyaga barqarorlikni oshishiga olib keladi.

Maysali qoplamalar

Tabiiy futbol maydoni qurilishining ikkita varianti mavjud. Birinchi iqtisodiy variant keyinchalik o‘tlarni ekishga tayyorlanish bilan tuproqni 30sm chuqurlik nazarda tutadi. Ikkinchi variantda asosiy tayanch drenaj tizimini optimallashtirishga beriladi, buning uchun 50-80sm chuqurlikda tuproqni chiqarib tashlash va ochiq kon shag‘allari bilan aralashgan 30sm qatlamdan tashkil topgan mayda tabiiy shag‘alni “pirog” qurilish tog‘orasiga yotkizish, tuproq suvlarini chiqib ketishi uchun plastikadan drenaj quvurlari; 20sm tuproq; 10sm organik materiallar bilan aralashtirilgan (peregnoya); suvlarni yig‘ib olish va maysalarni ekish uchun butun perimetr bo‘yicha drenaj kerak.

Tabiiy gazonni o‘stirish uchun bir nechta toifali urug‘dan foydalaniladi. Tabiiy gazon – bu har bir region uchun qat‘iy individual bo‘lgan ko‘p yillik maysalar kombinasiyasi.

Maysali qoplamani sug'orish va o'g'itlash, tarashlash (a takje zasevat «propleshini») talab qilinadi. Maysali ko'p o'yinlar o'tkazishga imkon bermaydi: u bosilib ketmasligi uchun, tabiiy maysada o'yinlar soni xaftasiga ikki martadan oshmasligi kerak. Zamonaviy stadionlarda maysalar o'stirilmaydi, balki chim o'ramlari shaklida olib kelinadi.

Sintetik qoplamalar

Sport maydoni o'tlari (maysalari) fotosintezi uchun sharoit bo'lmaydigan regionlarda (iqlim zonalari) tabiiy gazonni o'rnini bosuvchi kabi foydalanish maqsadida ishlab chiqilgan.

Sintetik qoplama sun'iy iplar - "maysalar" bog'lami maxkamlangan sintetik materialdan tayyorlangan "gilam"ni nazarda tutadi. Har bir maysa – bu nafaqat plastmassalar yo'li, balki murakkab shakldagi maxsulotdir, masalan: qttiqli qovirg'alar bilan. Sun'iy gazonning o'yin tavsifini ta'minlash uchun qum va rezina uvoqlaridan tashkil topgan to'ldiruvchi bilan ishlov beriladi.

Oxirgi avlod sun'iy gazonlari polietilen tolalaridan tayyorlanadi va eni 4m, uzunligi maydon uzunligiga mos keluvchi rulonlar bilan to'shaladi. YAxlit polotno asosiga to'shaladi va alohida matolar poloto poliuretan kley yordamida bir-biriga yopishtiriladi. Futbol maydoni uchun sun'iy o't (maysa) tuklarining balandligi 42-

67mm.ni tashkil etadi. Tuklar kvarsli qum va rezinali granulalar bilan to'ldiriladi, ya'ni gazon ikkita asosiy tarkibdan tashkil topgan: maysalar va to'ldiruvchilar (qum va rezinali granulalar). Gazonning vazifasi – tabiiy gazonga maksimal yaqinlashish va hattoki funksional ko'rsatkichlarini undan ham oshirishdir. Sun'iy maysalar rivojlanishida asosiy yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

- ☐ fibrillangandan monofilamentliga o'tish;
- ☐ o'tlarni himoya materiallari bilan qayta ishlash (kuyish jaroxatlari, ifloslanishlar va hokazo);
- ☐ mustaxkamlikni oshirish va yumshoqlikni ko'paytirish uchun aralash (kombinasiyalangan) qoplamalar (to'g'ri + burama o'tlar);
- ☐ bog'lamlar soni va tolalar (Dtex-a) mustaxkamliligini oshirish.

Sintetik qoplamalarga ikki turdagi parvarish talab qilinadi:

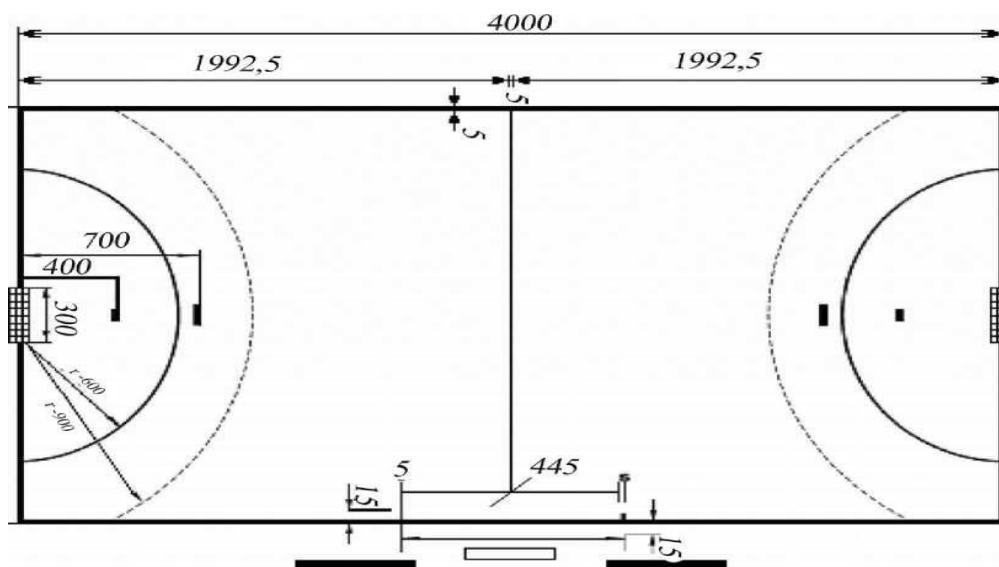
- Qoplama yuzasini chiqindilardan (daraxt barglari va boshqalar) tozalar va zarur darajagacha to'ldiruvchilar bilan qoplamani doimiy to'ldirib borish;
- Kvars kum va rezinali granulalardan tashkil topgan to'ldiruvchini yumshatuvchi maxsus jixozlar (uskunalar) bilan to'ldiruvchi zichligini bo'shashtirish.

Futbol maydonining qabul qilish imkoniyati – 22 kishi.

Nazorat savollari:

1. Futbol o'yin maydon o'lchamlari qanday?
2. Futbol darvozasining o'lchamlari qanday?
3. Futbol to'pining og'irligi qancha?

GANDBOL MAYDONI

Maydon o'lchami. Gandbol maydoni to'g'ri to'rtburchak shaklida bo'lib, uzunligi 38 m dan 44 m gacha va eni 18 m dan 22 metrgacha bo'ladi. Optimal o'lchami 40x20 m, maydonni chegaralovchi chiziqlar 5 m kenglikda bo'ladi.

Uzunasiga tortilgan chiziqlar - yon chiziqlar, ko'ndalangiga tortilgan chiziqlar - yuz chiziqlar deyiladi.

Darvoza yuz chiziq o'rtasiga mahkam qilib o'rnatilib, eni 3 m, balandligi 2 m (ichki tarafdin o'lchanganda) bo'ladi. Usti va to'siqlar yog'ochdan to'g'ri to'rtburchak shaklida ishlanib, kesmasi 8x8 sm bo'ladi. Darvozabon maydonini belgilash uchun yuz chiziqqa parallel ravishda 6 m uzoqlikda 3 m li uzunlikda chiziq chizilib, darvoza ikkala ustunining ichki burchagidan 6 m radiusli yarim aylana 3 m li chiziqqa tutashtiriladi.

Shu maydon darvozabon maydoni deyiladi. Darvozabon maydoni tashqarisida undan 3 m uzoqlikda shu maydon tashqarisida undan 3 m uzoqlikda shu maydon chizig'iga parallel holda yana bir uzun chiziq chiziladi. Bu erkin to'p otish zonasi deyiladi.

Nazorat savollari:

1. Gandbolo'yin maydoni o'lchamlari qanday?

2. Gandboldarvozasining o'lchamlari qanday?
3. Gandbolto'pining og'irligi qancha?